

Державна архівна служба України

Архіви України

Науково-практичний журнал
видається з 1947 р.

№ 4 (321), 2019
жовтень – грудень

Київ, 2019

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Тетяна БАРАНОВА (головний редактор),
Анджей БЕРНАТ (Республіка Польща), Ігор БОНДАРЧУК,
Валерій ВАСИЛЬСВ, Тетяна ЄМЕЛЬЯНОВА, Іван КІСІЛЬ,
Рамоюс КРАУЯЛІС (Литовська Республіка), Наталія МАКОВСЬКА,
Ольга МУЗИЧУК, Костянтин НОВОХАТСЬКИЙ, Георгій ПАПАКІН,
Валентина ПІСКУН, Руслан ПИРІГ, Юлія ПРИЛЕПШЕВА,
Світлана СЕЛЬЧЕНКОВА, Ярослав ФЕДОРУК,
Тарас ЧУХЛІБ, Микола ЩЕРБАК

Редакція не завжди поділяє точку зору авторів публікацій
та не несе відповідальності
за достовірність наведених ними даних

“Архіви України” on-line:

<http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/>

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Au/index.html

“Архіви України”, № 4, 2019. Науково-практичний журнал.
Видається з 1947 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
КВ 23646-13486 ПР від 17.12.2018 р.

Журнал “Архіви України” включений до Переліку
наукових фахових видань України
(наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 4 липня 2014 р.)

З М І С Т

Статті та повідомлення

<i>Бездрабко В. В.</i> Теоретичні засади експертизи цінності документів: традиції і сучасні тренди (із зарубіжного досвіду)	7
<i>Войцехівська І. Н., Палієнко М. Г.</i> Архівознавча школа Київського університету: традиції та перспективи розвитку	42
<i>Касян Л. Г.</i> Аудіовізуальні документи, присвячені Остапу Вишні, як носії-репрезентанти культурної пам'яті	61

Огляди джерел та документальні нариси

<i>Городиська К. С.</i> Національна заслужена академічна капела України «ДУМКА» за документами ЦДАМЛІМ України (до 100-річчя від дня заснування)	72
<i>Гула В. Д.</i> Бунд і сіонізм: початок протистояння (1895–1903 рр.)	82
<i>Індіченко Г. В.</i> Участь учених АН УРСР у міжнародних наукових заходах (1961–1965): історико-джерелознавчий аспект	90
<i>Коваленко Р. Я.</i> Київський військовий округ у мобілізаційних планах Російської імперії напередодні Першої світової війни	106
<i>Когут А. А.</i> Депортаційна операція «Захід» у жовтні 1947 р. (за документами Галузевого державного архіву Служби безпеки України)	118
<i>Нецька Л. М.</i> Надходження документів штабу антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей за 2014–2018 рр. до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України	129
<i>Резнік І. С.</i> Поліна Самійленко – корифей українського театру. До 130-річчя від дня народження (за документами ЦДАМЛІМ України)	138
<i>Юзбашева Н. Л.</i> Документи особового фонду Л. В. Писаржевського як джерело для вивчення життя і діяльності видатного вченого-хіміка	158

Особистості

<i>Франко О. О., Франко А. Д.</i> Видатний український історик-архівіст, джерелознавець, археограф І. Л. Бутич (до 100-річчя від дня народження)	168
<i>Павлова О. Ф.</i> «Я власну вічність бачу без облуди...» (до 90-річчя від дня народження Д. В. Павличка)	187
Добірка фотодокументів про життя і творчість Д. В. Павличка. Упорядник – Л. В. Любарська	197

Публікація архівних документів

<i>Кіржасєв С. М.</i> Невідомі листи М. С. Грушевського та Ф. К. Вовка до В. І. Вернадського (1915–1916 рр.)	206
<i>Хоменко В. О.</i> Лист невідомого автора про українські політичні сили в еміграції у 1920-ті роки	217
<i>Шаповал А. І.</i> Листи В. М. Перетца до В. М. Гнатюка (1902–1925 рр.)	227

Ювілеї

<i>Калакура Я. С.</i> Шлях до архівознавства (до ювілею професора М. Г. Щербака)	246
<i>Павленко С. Ф., Коломісць Н. А.</i> Історик із душею поета: Миколі Григоровичу Щербаку – 70!	250
<i>Бандура М. В.</i> Микола Григорович Щербак – талановитий вчений, Людина і Вчитель (до 70-річчя від дня народження)	255
<i>Алксєєнко А. О., Балишев М. А.</i> Центральному державному науково-технічному архіву України – 50 років	258

Архівна хроніка

Виставки, презентації, конференції, зустрічі... ..	268
--	-----

CONTENTS

Articles and Notices

- Bezdrabko V. V.* The Theoretical Principles of the Appraisal of Documents: Traditions and Modern Trends (Foreign Experience) 7
- Voitsekhivska I. N., Paliienko M. H.* Archival Study School of Kyiv University: Traditions and Prospects of Development 42
- Kasyan L. H.* Audio and Visual Documents, Dedicated to Ostap Vyshnya, as a Cultural Memory Representatives 61

Sources Reviews and Documentary Essays

- Horodyska K. S.* The National Honored Academic Chapel of Ukraine «DUMKA» (to the 100th Anniversary) 72
- Hula V. D.* Bund and Zionizm: th Beginning of Confrontation (1895–1903) 82
- Indyuchenko H. V.* The Participation of Scientists of the Academy of Sciences of Ukrainian SSR in International Scientific Events (1961–1965): Historical and Source Aspect 90
- Kovalenko R. Ya.* Kyiv Military District in Mobilization Plans of the Russian Empire on the Eve of World War I 106
- Kogut A. A.* The Deportation Operation «West» in October 1947 (According to the Documents of the Branch State Archives of the Security Service of Ukraine) 118
- Netska L. M.* The Branch State Archives of the Ministry of Defense of Ukraine Receipt of Documents of the Headquarters of the Anti-terrorist Operation in the Donetsk and Luhansk Regions for 2014–2018 129
- Reznik I. S.* Polina Samiylenko – the Coryphaeus of the Ukrainian Theater. To the 130th Anniversary of the Date of Birth (on the Documents of the Central State Archives-Museum of Literature and Art of Ukraine) 138
- Yuzbasheva N. L.* The Documents of the Personal Fond of L. V. Pysarzhevsky as the Source of Study of Life and Activity of the Prominent Scientist-Chemist 158

Personalities

<i>Franko O. O., Franko A. D.</i> The Eminent Ukrainian Historian-Archivist, Source Expert and Archeographer I. L. Butych (to the 100 th Anniversary of the Birth)	168
<i>Pavlova O. F.</i> «I See my Eternity without a Mistake ...» (to the 90 th Anniversary of the Birth of D. V. Pavlychko)	187
The Collection of Photo Documents on the Life and Activity of D. V. Pavlychko. Compiler – L. V. Lyubarska	197

Publication of Archival Records

<i>Kirzhaev S.M.</i> The Unknown Letters of M. S. Hrushevsky and F. K. Vovk to the V. I. Vernadsky (1915–1916)	206
<i>Khomenko V. O.</i> The Letter of Unknown Author about Ukrainian Political Forces in Emigration in 1920's	217
<i>Shapoval A. I.</i> V. M. Peretts's Letters to V. M. Hnatyuk of 1902–1925	227

Anniversaries

<i>Kalakura Ya. S.</i> The Way to Archival Studies (to the Anniversary of Professor M. G. Shcherbak)	246
<i>Pavlenko S. F., Kolomiets N. A.</i> Historian with the Soul of the Poet: Mykola Shcherbak is 70!	250
<i>Bandura M. V.</i> Mykola Shcherbak – Talented Scientist, Human and Teacher (to the 70 th Birthday)	255
<i>Alekseyenko A. A., Balyshch M. A.</i> The Central State Scientific and Technical Archives of Ukraine Celebrates 50 Years of Activity	258

Archive Chronicle

Exhibitions, presentations, conferences, meetings...	268
--	-----

УДК 001.32(477):001.83(100)«1961/1965»

Г. В. ІНДИЧЕНКО*

**УЧАСТЬ УЧЕНИХ АН УРСР
У МІЖНАРОДНИХ НАУКОВИХ ЗАХОДАХ (1961–1965):
ІСТОРИКО-ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ**

Історична реконструкція основних форм міжнародної наукової комунікації різних хронологічних періодів є актуальним завданням із точки зору цілісного відтворення історії української науки. Висвітлення географії міжнародних наукових зв'язків та тематики міжнародних заходів розкриває аспекти пріоритетних напрямів розвитку української науки в хронологічний період 1961–1965 рр. В основу дослідження покладено аналіз маловідомих архівних документів, що відображають міжнародне наукове співробітництво української академічної науки.

Ключові слова: Академія наук УРСР; міжнародна наукова комунікація; документ; Архів Президії НАН України; Інститут архівознавства НБУВ.

У сучасній науці зростає значення наукової комунікації, адже поширення отриманих результатів досліджень у науковому середовищі, обмін думками з фахівцями за окремими напрямами слугують поштовхом для розвитку науки. В цьому контексті звернення до ретроспективної інформації в царині історії української академічної науки, яка репрезентована в архівних документах, є основою для цілісного відтворення здобутків українських учених.

У цій розвідці ми ставимо за мету на основі маловідомих, почасти ще не досліджених архівних документів, що відображають міжнародне співробітництво української академічної науки, відтворити основні форми та напрями комунікації українських учених зі світовим співтовариством у 1961–1965 рр. – періодові динамічного розвитку нових наукових напрямів та активної творчої роботи учених України та зарубіжжя у рамках тематики, що становила спільний інтерес.

Основний масив документів, що відображають участь українських учених у міжнародних наукових заходах різних хронологічних періодів, відклався в архіві Президії НАН України. Вони зосереджені в описах «Відділ міжнародних зв'язків із зарубіжними організаціями», «Секретаріат» та «Планова комісія». Загальна звітна документація Академії сформована в справі опису «Планова комісія», а звіти науково-дослід-

* *Індиченко Ганна Володимирівна* – кандидатка історичних наук, завідувачка відділу історії академічної науки Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

них установ – опису «Відділення наук». Протоколи засідань Президії АН УРСР і матеріали до них – опису «Секретаріат».

В Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – ІА НБУВ) зберігаються особові фонди видатних українських учених, де представлена інформація про їхню міжнародну наукову діяльність, а також фонди окремих наукових установ, які функціонували в досліджуваній хронологічній період – «Інститут зоології ім. І. І. Шмальгаузена АН УРСР» (ф. № 258), «Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН України» (ф. № 261), «Об'єднаний Інститут економіки НАН України» (ф. № 360). Певний масив документів із міжнародної наукової діяльності Академії репрезентований у Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України) та Центральному державному архіві громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України).

У ЦДАВО України документи з міжнародної діяльності Української академії наук представлені у фондах: «Рада Міністрів УРСР» (ф. № 2), «Товариство культурних зв'язків з українцями за кордоном» (ф. № 4629), «Українське товариство дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами» (ф. № 5110). У ЦДАГО України документи з цієї теми наявні у фонді «Центральний комітет Комуністичної партії України (ЦК КПУ), м. Київ (1918–1991)» (ф. № 1).

Міжнародні наукові зв'язки НАН України різних хронологічних періодів висвітлювалися в узагальнених наукових працях з історії Академії та окремих студіях українських учених¹. Систематичне вивчення історії Національної академії наук України здійснюється ІА НБУВ. У збірниках документів з історії Академії наук репрезентовані і документи про міжнародне наукове співробітництво². Авторка цієї розвідки досліджувала науково-інформаційний обмін у гуманітарній сфері в академічних установах України та зарубіжних країн періоду 1955–1960 рр. Було також проаналізовано інформаційний потенціал архіву Президії НАН України в історичній реконструкції міжнародних наукових зв'язків НАН України³. Аналіз документів із міжнародної діяльності з особових архівних фондів окремих українських учених, що зберігаються в ІА НБУВ, здійснювали Ю. В. Булгаков, М. О. Принь, С. В. Старовойт та ін.⁴ Академічні установи в контексті вивчення своєї історії досліджують і окремі аспекти міжнародного наукового співробітництва. Проте комплексного історико-джерелознавчого дослідження участі українських учених у міжнародних наукових заходах періоду 1961–1965 рр. на підставі архівних документів проведено не було.

Міжнародні наукові заходи у формі симпозіумів, конференцій, семінарів, нарад тощо були важливим фактором зміцнення і розширення міжнародних наукових зв'язків українських учених у 1961–1965 рр. та є яскравою складовою їхніх біографій. Значні зусилля на зміцнення

міжнародної співпраці спрямовувалися Президією АН УРСР, науково-дослідними закладами та окремими українськими вченими. Міжнародне співробітництво розглядалося Академією наук як пріоритетне, а особисті контакти українських учених із представниками зарубіжної наукової громадськості відігравали важливу роль у розвитку міжнародних зв'язків. Чимало зусиль для зміцнення міжнародної наукової комунікації доклали президенти Академії – акад. О. В. Палладін, а з лютого 1962 р. – акад. Б. Є. Патон. Із 60-х років ХХ ст. прискорився науково-технічний розвиток, посилилося суперництво провідних держав світу в освоєнні Космосу; стрімко розгорталися нові напрями досліджень у галузі фізико-технічних і математичних наук, збільшувався попит на результати наукових розробок. Дедалі більшого значення набувала міжнародна наукова комунікація, як дієвий засіб інтеграції в світовий науковий простір, пошук іноземних партнерів за окремими напрямами досліджень, представлення науковому співтовариству результатів розробок колективів українських учених.

Українські вчені відвідували міжнародні наукові заходи в складі радянських та українських делегацій, за запрошеннями від академій наук зарубіжних країн та міжнародних організацій, у складі делегацій МЗС УРСР, а також по лінії наукового туризму. Наукові відрядження українських вчених за кордон носили конкретно-цільовий характер і включали: участь у симпозиумах, конференціях, нарадах, наукове стажування в провідних закордонних закладах, ознайомлення з передовим досвідом наукових організацій та промислових підприємств, пошук можливостей спільних із вченими зарубіжних країн розробок науково-дослідних проблем.

1961 р. був насиченим із погляду наукових подій. Так, АН УРСР була організатором Міжнародного симпозиуму з нелінійних коливань, Ювілейної Х наукової Шевченківської конференції, Х сесії Комісії з визначення абсолютного віку геологічних формацій, засідання Комісії з мінералогії і геохімії Карпато-Балканської асоціації геологів. Звіт про міжнародні наукові зв'язки АН УРСР за 1961 р. дає підстави стверджувати про масштабність зазначених заходів. Так, у Міжнародному симпозиумі з нелінійних коливань брали участь 62 вчених із 15 зарубіжних країн. Заслухавши інформацію голови Відділу фізико-математичних наук акад. АН УРСР Ю. О. Митропольського про проведений у м. Києві з 12 до 18 вересня 1961 р. Міжнародний симпозиум із нелінійних коливань, Бюро Президії Академії наук УРСР відзначило, що цей симпозиум був одним з найбільших, що скликалися за останній час із теорії коливань. Характерно, що поряд із теоретичними питаннями симпозиум приділив значну увагу «...застосуванню методів теорії коливань до задач фізики і техніки. Відбулися жваві і плідні дискусії, які сприятимуть дальшому розвитку теоретичних робіт в цій галузі науки»⁵.

Помітним явищем у науковому житті України було проведення Ювілейної X наукової Шевченківської конференції, у роботі якої брали участь видатні вчені і письменники Англії (Г. Марталл), Болгарії (акад. Л. Стоянов, професори С. Русаків і В. Велчев), Канади (Дж. Вір і М. Скрипник), Польщі (професор М. Якубець і Вл. Слободнік), Румунії (В. Понеску, Є. Камілар), Угорщини (акад. І. Вандарфельд), Югославії (Н. Роксанда) тощо. Розвиток шевченкознавчих досліджень був пріоритетним у діяльності Академії наук. Як відмічалось у постанові Президії АН УРСР «Про стан і розвиток шевченкознавства в АН УРСР» від 3 жовтня 1964 р., «...починаючи з 1952 р., скликаються щорічні наукові шевченківські конференції», X проведена у Каневі й Києві з участю зарубіжних гостей⁶.

Натомість українські вчені виступали із доповідями та повідомленнями на престижних наукових заходах за кордоном. Традиційно тісними були зв'язки із соціалістичними країнами – Болгарією, НДР, Польщею, Румунією, Угорщиною, Чехословаччиною; із країнами соціалістичного табору Радянський Союз мав договори про науково-технічне співробітництво.

В означений хронологічний період активізувалися відносини і з капіталістичними країнами, зокрема Великобританією, Канадою, США. Серед вагомих міжнародних наукових заходів 1961 р. можна виділити V з'їзд Карпато-Балканської асоціації геологів у Румунії. На з'їзді групу провідних українських учених-геологів очолював віце-президент АН УРСР акад. М. П. Семененко, який виголосив доповідь «Абсолютний вік геологічних формацій Карпат». З науковими доповідями виступили: акад. О. С. Вялов, акад. С. І. Субботін, д-р геол.-мінерал. наук, проф. Л. Г. Ткачук. На запрошення Угорської Академії наук президент Академії наук УРСР акад. О. В. Палладін брав участь у роботі Національного з'їзду фізіологів. Чл.-кор. АН УРСР А. П. Філіппов брав участь в роботі II конференції Словацької академії наук із проблем динаміки машин, де виступив із доповіддю «Динамічний вплив рухомих навантажень на пружність обґрунтування». Акад. АН УРСР О. П. Маркевич у червні 1961 р. брав участь у з'їзді Польського паразитологічного товариства.

Інноваційні наукові розробки Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона висвітив акад. Б. Є. Патон на XIV конгресі Міжнародного інституту зварювання (США) у доповіді «Електрошлакове зварювання – найбільш прогресивний метод зварювання товстого металу». На Міжнародному симпозіумі з нелінійних рівнянь і нелінійної механіки (США) виступив акад. Ю. О. Митропольський, на XVIII Міжнародному конгресі з чистої та прикладної хімії (Канада) – акад. Ю. К. Делімарський, на XI з'їзді Міжнародного астрономічного союзу – чл.-кор. Є. П. Федоров; на VIII Міжнародному газовому конгресі – чл.-кор. В. Ф. Копитов⁷.

Українські вчені мали високий міжнародний науковий авторитет і часто головували на престижних наукових заходах. Так, у 1962 р. акад. О. В. Палладін був головою Міжнародного симпозіуму з нейрохірургії, який відбувся в Австрії. Привертає до себе увагу й апробація досліджень українських наукознавців на X Міжнародному конгресі з історії науки і техніки (1962 р., США). Творчий обмін думками, ознайомлення із зарубіжним досвідом та популяризація розробок українських учених сприяли налагодженню контактів як із науковими установами, так із промисловими підприємствами. Натомість українські вчені застосовували зарубіжний досвід у дослідженнях, що знаходили своє подальше впровадження у практику. Звіт про міжнародні наукові зв'язки АН УРСР за 1962 р. містить інформацію про те, що на підставі відомостей, отриманих від зарубіжних учених під час перебування в Швейцарії на Міжнародному симпозіумі з хімії барвників, акад. А. І. Кіпріанов спільно з співробітниками Інституту органічної хімії АН УРСР розробив новий метод синтезу одного з важливих для промисловості барвників та організував розробку відповідного класу барвника, які були впроваджені на підприємствах Харківського та інших раднаргоспів. За результатами узагальненого аналізу доповідей XVIII Міжнародного конгресу з чистої та прикладної хімії у 1961 р. (Канада), а також ознайомлення з досвідом лабораторій хімічного профілю Канади, титанових заводів, акад. Ю. К. Делімарський і канд. хім. наук, ст. наук. співробітник Інституту загальної та неорганічної хімії АН УРСР І. Д. Панченко обґрунтували необхідність започаткування нової науково-дослідної тематики; в інституті були удосконалені методи досліджень у галузі розплавлених електролітів⁸.

Упродовж 11–22 жовтня 1962 р. тривало відрядження акад. К. К. Хренова до Румунської Народної Республіки. Український вчений перебував у відрядженні за персональним запрошенням від Академії наук цієї країни і брав участь у IV Конференції з питань зварювання і випробування металів. Характерно, що К. К. Хренов був єдиним представником від СРСР. У своєму розлогіму звіті про результати відрядження він детально висвітлив проведення конференції, подав інформацію про доповідачів та зміст їхніх доповідей, наукові установи та підприємства, які відвідав. Український вчений у поданих за результатами відрядження пропозиціях рекомендував посилити науково-технічну допомогу очолюваної ним лабораторії науковим установам та підприємствам Румунії. Досвід українських учених, на його думку, міг стати у нагоді з питань застосування керамічних флюсів для автоматичного дугового зварювання, холодного зварювання металів, наукового керівництва кандидатськими дисертаціями румунських фахівців, прикріплених до лабораторії Інституту⁹.

Провідні українські вчені часто очолювали радянські делегації. Так, директор Інституту радіотехнічних проблем АН УРСР канд. тех. наук

І. В. Акаловський очолював радянську делегацію на Чехословацькій конференції з електроніки, яка тривала з 28 квітня до 2 травня 1962 р. Члени делегації брали участь в усіх засіданнях конференції, ознайомилися із роботою науково-дослідних установ та закладів вищої освіти Чехословаччини¹⁰.

Слід зазначити, що результати наукових відряджень українських учених за кордон були предметом широкого обговорення на засіданнях Президії АН УРСР або вчених радах установ – висувалася вимога можливого практичного застосування отриманого досвіду в наукових розробках академічних колективів. Розлогі звіти делегацій вчених розсилалися усім зацікавленим організаціям – міністерствам та відомствам, до яких у 1963 р. було передано низку академічних науково-прикладних інститутів. Зазвичай, звіти українських учених, підготовлені за результатами їхніх відряджень за кордон, містили критичний аналіз інформації, виголошених на наукових заходах, загальний огляд напрямів роботи установ, які вдалося відвідати під час відрядження, пропозиції щодо спільних розробок з іноземними колегами, впровадження в установах та відомствах новітніх напрямів наукових досліджень тощо.

Цікавим моментом наукової комунікації були літні курси славистів та літні школи з точних наук, учасниками яких були українські вчені. Зокрема, науковці брали активну участь у щорічних літніх курсах славистів у Варшаві (Польща) та Чехословаччині, на яких мали можливість прослухати курси лекцій видатних польських лінгвістів, пройти практичні заняття з польської мови, ознайомитися з роботою науково-дослідних установ. Так, звітуючи про участь у VII Міжнародних курсах славистів, мол. наук. співробітниця Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР А. П. Корепанова наголошувала: «...прослухала курс лекцій з фонетики, морфології, синтаксису, лекції польської мови»¹¹. У галузі точних наук привертає увагу участь головного інженера Інституту напівпровідників АН УРСР Л. І. Даценка у літній школі з теоретичної фізики з 4 до 16 вересня 1964 р., організованій Угорською академією наук. Досвід організації роботи літніх шкіл у галузі математики за західним зразком був перейнятий Українською академією наук – з 15 червня до 15 липня 1963 р. у м. Канів Президією АН УРСР та Інститутом математики АН УРСР було проведено першу літню математичну школу. Велика кількість молодих математиків із Радянського Союзу ознайомилася з новітніми напрямками у функціональному аналізі та теорії диференціальних рівнянь.

З кожним роком розширювалася географія участі українських учених у міжнародних наукових заходах: у 1962 р. акад. Ю. К. Делімарський брав участь у роботі XIII Міжнародної конференції з електрохімічної термодинаміки та кінетики (Італія) та вже згаданому

XVIII Конгресі з чистої та прикладної хімії (Канада), проф. П. Г. Костюк – у XXII Міжнародному конгресі фізіологічних наук (Голландія), акад. І. К. Білодід в IX Лінгвістичному конгресі (США).

Кількість наукових заходів за участю українських учених постійно збільшувалася. У 1963 р. понад 90 вчених Академії брали участь у роботі конгресів із хімії, геології, фізики, біології, мовознавства тощо¹². Цього року за сприяння АН УРСР у Києві було проведено Міжнародну конференцію з автоматичного програмування, до роботи якої долучилися відомі іноземні вчені.

Президія АН УРСР вивчала питання про можливість участі УРСР у роботі міжнародних наукових та культурних організацій і підтримала пропозиції Міністерства закордонних справ УРСР про вступ України до Міжнародного союзу охорони природи, Міжнародної асоціації юридичних наук, Міжнародної асоціації економічних наук та Міжнародної асоціації політичних наук, про що своїм листом повідомила міністра закордонних справ УРСР Л. К. Паламарчука. Так, обґрунтовуючи участь у Міжнародному союзі охорони природи, Академія наук звернула увагу на те, що питання охорони природи і збагачення природних ресурсів є державною справою, а вступ Українського товариства охорони природи АН УРСР до цієї організації відкриває нові можливості – розширює межі його діяльності і дає змогу приєднатися до вирішення міжнародних природоохоронних проблем¹³.

Про високий міжнародний авторитет українських учених свідчить їх участь у престижних наукових заходах, організаторами яких були зарубіжні академії наук. Зокрема, д-р. біол. наук, проф. П. Г. Костюк брав участь з 24 до 27 жовтня 1963 р. у симпозіумі «Нові концепції у фізіології нервової системи», що проводився Академією «Леопольдіна» (Німеччина). У звіті про відрядження вчений наголошував: «Учасники симпозіуму виявили великий інтерес до отриманих нашим Інститутом даних щодо кліткових механізмів, і проведене як під час симпозіуму, так і в частих бесідах їх обговорення дозволило широко обмінятися думками з провідними іноземними вченими, що працюють у цій галузі, з'ясувати спрямованість робіт в зарубіжних лабораторіях, нові методичні прийоми, що в них застосовуються та ін.»¹⁴. У 1963 р. 13 провідних учених Академії виїжджали за кордон за персональними запрошеннями зарубіжних наукових установ¹⁵.

У 1963 р. участь у роботі II асамблеї Міжнародного комітету з проведення Міжнародного року спокійного Сонця (далі – МРСС), що проходила в Італії, брав чл.-кор. Є. П. Федоров. На асамблеї було узгоджено питання про виконання функцій світового центру збору даних спостережень комет за програмою МРСС Головною астрономічною обсерваторією АН УРСР. Необхідно наголосити, що відповідно до розпорядження РМ СРСР від 27 березня 1962 р. ради міністрів союз-

них республік, міністерства і відомства були зобов'язані виконувати в 1963–1965 рр. роботи, пов'язані із здійсненням програми МРСС. Проведення цих робіт на високому науково-технічному рівні мало велике народногосподарське значення і сприяло піднесенню міжнародного авторитету радянської науки. Постанова Президії АН УРСР «Про участь установ АН УРСР у здійсненні програми Міжнародного року спокійного Сонця» була прийнята 5 жовтня 1962 р.¹⁶

У 1963 р. співробітники Інституту металокераміки та спецсплавів АН УРСР брали участь у роботі конференції з порошкової металургії (Польща). Учасники конференції відзначили високий рівень наукових досліджень в Академії з порошкової металургії, зокрема в галузі теорії спікання, будови та фізичних властивостей металокерамічних матеріалів.

Академія наук активно працювала у міжнародних організаціях, зокрема Міжурядовій Океанографічній комісії, Карпато-Балканській геологічній асоціації, Міжнародному союзу славистів та ін. Загалом, необхідно відмітити активну участь Української академії в наукових конференціях і симпозіумах, які проводили ЮНЕСКО і Міжнародне Агентство з атомної енергії (МАГАТЕ), адже УРСР була членом цих організацій. Академік АН УРСР В. М. Корецький, як член Міжнародного суду ООН, брав участь у його сесіях. За рішенням Економічної та соціальної ради ООН на початку 1963 р. у Женеві пройшла міжнародна конференція ООН із питань застосування наукових і технічних знань для забезпечення потреб менш розвинених районів. Доповідь «Принципи комплексного використання водних ресурсів», яку виголосили чл.-кор. Б. А. Пишкін та канд. тех. наук М. М. Дідковський, висвітила досвід гідробудівництва в Україні. У листі МЗС УРСР до Президії АН УРСР від 10 лютого 1962 р. із пропозицією приєднатися до конференції наголошувалося, «що слаборозвинені країни покладають великі надії на цю конференцію, оскільки мають намір одержати від її учасників практичні і науково обгрунтовані поради і матеріали щодо шляхів і методів розвитку національної економіки»¹⁷. Загалом, із 1964 р. міжнародні зв'язки Академії наук по лінії ООН значно поживалися. Цьому сприяла і постанова ЦК КПУ і РМ УРСР «Про створення резервів спеціалістів для рекомендації на роботу в міжнародні організації» від 28 липня 1964 р., яка відклалася у фондах ЦДАВО України. Цікавим є додаток до цієї постанови, де зазначено перелік профілів спеціалістів, які зараховуються до резерву для заміщення посад в органах ООН. Так, для резерву МЗС УРСР Академія наук мала виділити двох юристів, одного історика-міжнародника, трьох спеціалістів із соціальних питань (для секретаріату ООН і Європейської економічної комісії), одного спеціаліста в галузі методології викладання природничих наук (для секретаріату ЮНЕСКО); для резерву Державного комітету РМ УРСР із

координації і науково-дослідних робіт Академія виділяла одного економіста-дослідника в галузі планування економіки, вивчення питань розвитку промисловості, сільського господарства, транспорту і енергетики (для секретаріату ООН і Європейської економічної комісії), трьох наукових працівників у галузі ядерної фізики (для МАГАТЕ)¹⁸.

Активною була участь українських учених у міжнародних наукових заходах у галузі гуманітаристики. Потужною науковою групою (25 наукових співробітників установ гуманітарного профілю Академії) українська наука була представлена на V Міжнародному з'їзді славистів, що відбувся у Болгарії у 1963 р. Українські археологи долучилися до IV Міжнародної робочої наради археологів-славистів (Будапешт, Угорщина). Доповідь д-ра іст. наук В. Й. Довженка була присвячена актуальному питанню заселення слов'янами Подунав'я, Балкан і Подніпров'я.

За дорученням Українського товариства дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами на святкування «Шевченківських днів» до Польщі виїжджали д-р. філол. наук Г. Д. Вервес, який виступив у Варшаві та Ольштині з доповіддю «Шевченко і світова література» та канд. філол. наук В. П. Ведіна – з доповіддю «Шевченко і польський національно-визвольний рух» у Варшаві та Гданську¹⁹.

З-поміж вагомих міжнародних наукових заходів, що відбулися у 1964 р. за участі українських учених, слід відзначити III сесію і нараду Міжурядової океанографічної комісії з питань міжнародних спільних досліджень тропічної зони Атлантичного океану. Також учені-геологи брали участь у трьох заходах, що відбулися по лінії Карпато-Балканської геологічної асоціації Югославії та України; нараді з автоматичного управління і математичних машин країн РЕВ; засіданні Ради міжнародної федерації з обробки інформації в Італії тощо.

З 3 до 10 жовтня 1964 р. на базі Інституту геології та геохімії горючих копалин проводився I колоквіум із мікропалеонтології Карпат. До роботи колоквіуму приєдналися 15 учених-мікропалеонтологів із країн-учасниць Карпато-Балканської геологічної асоціації. Як зазначається у звіті з проведення цього заходу, були «...встановлені корелятивні мікрофауністичні горизонти і зроблені перші кроки до вироблення єдиної уніфікованої стратиграфічної схеми для мезокайнозойських відкладів Карпато-Балканської провінції»²⁰.

У 1965 р. українські вчені брали участь у II Міжнародному симпозіумі з використання ізотопів у дослідженні харчування і фізіології рослин, Міжнародній конференції з порошкової металургії (США), XXIII Міжнародному з'їзді фізіологічних наук (Японія), Міжнародному археологічному конгресі (Польща).

Звіти українських учених про наукові відрядження для участі в конференціях, симпозіумах, нарадах містять детальну інформацію

про перебіг заходів, їхніх учасників, виголошені доповіді тощо. Звіт завідувача відділу еволюційної морфології Інституту зоології АН УРСР д-ра біол. наук С. Ф. Манзія, який перебував у відрядженні в Болгарії з метою участі у II національній конференції анатомів, гістологів та ембріологів, містить цікаву інформацію про ознайомлення з роботою наукових установ Болгарії зоологічного профілю. Так, ознайомившись із роботою Інституту розмноження сільськогосподарських тварин, український вчений відзначав: «В Інституті розроблена нова методика зняття електрокардіограми у тварин [...] і наша лабораторія використає цей метод»²¹.

З кожним роком участь українських учених у міжнародних наукових заходах посилювалася. Цікаво, на нашу думку, порівняти статистику участі у симпозіумах, конференціях, семінарах наукового складу Інституту зоології АН УРСР. У 1963 р. співробітники установи брали участь у XVI Міжнародному зоологічному конгресі у Вашингтоні (акад. А. П. Маркевич, акад. В. Г. Касьяненко), засіданнях Зоологічного і Паразитологічного товариств у Познані (акад. А. П. Маркевич), Міжнародному симпозіумі з проблем природно-осередкових хвороб у Празі (канд. біол. наук, ст. наук. співробітник Г. В. Бошко), Міжнародній конференції нейроморфологів у Будапешті. У 1965 р. збільшилася не лише кількість міжнародних наукових заходів, в яких співробітники інституту брали участь, але й розширилася їх географія: Міжнародний конгрес з історії природознавства у Варшаві та Кракові (акад. В. Г. Касьяненко), II конференція гістологів та анатомів у Софії (д-р біол. наук С. Ф. Манзій), IV Міжнародний спелеологічний конгрес (канд. біол. наук Г. А. Бачинський), Об'єднана конференція Інституту океанології АН Куби і Радянсько-Кубинської експедиції у Гавані (канд. біол. наук, ст. наук. співробітник В. І. Таращук), VIII Міжнародному анатомічному конгресі у Вісбадені, Конференції анатомів у Болгарії, Симпозіумі з регенерації кісток у Дебрецені (д-р біол. наук П. М. Мажуга). Крім того, акад. А. П. Маркевич перебував у тривалому науковому відрядженні (жовтень 1964 р. – серпень 1965 р.) в Об'єднаній Арабській Республіці, де прочитав курс лекцій із зоології в Каїрському університеті і спільно з місцевими вченими проводив наукові дослідження та збирання матеріалу на території країни²².

Авторитетні зарубіжні товариства часто ініціювали запрошення українських вчених на свої засідання. Так, 28 січня 1964 р. на ім'я директора Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона надійшов лист від Французького металургійного товариства з проханням відрядити на щорічне засідання д-ра техн. наук Б. І. Медовара з метою виголошення ним доповіді про електрошлаковий переплав – метод переплаву, на який французька сторона придбала ліцензію. Зусилля

українських фахівців із запуску у промислову експлуатацію першої за кордоном електрошлакової печі дістали високу оцінку Торгпреда СРСР у Франції, про що листом було поінформовано президента АН УРСР акад. Б. Є. Патона²³. У 1964 р. від Американського біологічного товариства надійшла пропозиція д-ру біол. наук, проф. А. М. Окснеру стати його членом²⁴.

Серед численних наукових заходів, що відбулися у 1965 р., привертає увагу II Міжнародний симпозіум із використання ізотопів та випромінювань у дослідженнях живлення та фізіології рослин і ґрунтів (Анкара, Туреччина). Українська делегація за рішенням ЦК КПУ та ЦК КПРС у складі акад. П. А. Власюка і завідувача лабораторії радіобіології й біофізики канд. біол. наук Д. М. Гродзинського брала активну участь в роботі симпозіуму, який був покликаний сприяти поширенню застосування радіоактивних і стабільних ізотопів, а також ядерних випромінювань у дослідженнях добрив, рослин, фізико-хімічних властивостей ґрунтів, фізіології живлення сільськогосподарських культур. Про масштабність цього заходу свідчить кількість його учасників – 68 делегатів із 28 країн. Характерно, що Радянський Союз був представлений лише делегацією УРСР. У звіті про результати відрядження на симпозіум українські вчені наголошували на можливості встановлення більш тісних контактів у галузі підготовки кадрів для ізотопних досліджень, а також на обміні досліджень із використання атомної енергії у сільському господарстві. Упродовж роботи симпозіуму українські вчені мали багато зустрічей із вченими різних країн, які засвідчили значний інтерес до робіт українських науковців. Також велику зацікавленість у налагодженні наукових контактів виявив завідувач відділу Індійського агрономічного інституту в Делі проф. Датта²⁵.

Помітною подією у науковому житті 1965 р. став IX пленум Міжнародного комітету славістів, що відбувся у Відні. З інформацією про діяльність Українського комітету славістів на пленумі виступив акад. І. К. Білодід, якого на пленумі обрали до Міжнародного комітету славістів. Цього ж року вченого обрали членом Празького лінгвістичного гуртка²⁶.

Встановленню тісніших контактів між українськими і німецькими істориками сприяла наукова конференція «Історія німецько-радянських культурних зв'язків (1917–1933 рр.)», організована Німецькою академією наук у Берліні та Берлінським університетом імені Гумбольдта. У звіті Інституту історії АН УРСР за 1965 р. міститься інформація про те, що під час роботи конференції проф. К. К. Дубина встановив контакти з ректором Берлінського університету імені Гумбольдта К. Шредером, директором Інституту історії народів СРСР акад. Е. Вінером та іншими німецькими істориками²⁷. Значно розширилися міжнародні

наукові зв'язки Інституту економіки АН УРСР. У 1965 р. для участі у роботі Всесвітньої наукової конференції з проблем народонаселення до Югославії виїжджали співробітники Інституту – канд. екон. наук, ст. наук. співробітник М. В. Дараган та канд. екон. наук, мол. наук. співробітник В. С. Тешенко; їхні доповіді були присвячені дослідженням Інституту з цих проблем²⁸.

Зміцненню міжнародних зв'язків у науковій сфері сприяло проведення в Україні низки наукових заходів – IX Менделєєвського з'їзду загальної і прикладної хімії та II координаційної наради представників академій наук соціалістичних країн із питань фізики електронних явищ на поверхні напівпровідників. Проведення цього з'їзду мало велике значення, оскільки за участі широкого кола зарубіжних вчених обговорювалися питання, актуальні для будь-якої країни – хімізація сільського господарства та використання досягнень хімії в харчовій і фармацевтичній промисловостях. У доповідній записці оргкомітету II координаційної наради наголошувалося, що вона «...буде корисною для всіх її учасників, бо відбудеться ознайомлення з сучасним станом наукових досліджень [...], обмін думками і дискусії по таких актуальних питаннях, як наприклад, нові методи дослідження електроніки поверхні, основні напрями сучасних досліджень. Буде проведено координацію наукових досліджень з фізики електронних явищ на поверхні напівпровідників і визначено в якій тематиці бере участь кожна з академій наук соціалістичних країн [...], обговорено питання про можливі зв'язки та взаємодопомогу. Учасники наради ознайомляться з методиками досліджень та устаткуванням лабораторій Інституту напівпровідників АН УРСР та лабораторії електроніки Інституту фізики АН УРСР, де ведуться роботи з фізики електронних явищ на поверхні напівпровідників»²⁹.

Загалом, координація співпраці українських та зарубіжних учених добре простежується на прикладі діяльності Карпато-Балканської геологічної асоціації. Так, з 5 до 14 серпня 1965 р. тектонічна комісія Асоціації провела засідання у Львові та робочі екскурсії в Карпати. На засіданні були затверджені макети тектонічних карт масштабу 1:1000000, які запропонували представники країн-учасниць Асоціації: СРСР, Румунії, Угорщини, Чехословаччини. Під час обговорення макетів карт були уточнені питання зі створення карт та підготовки їх до видання³⁰.

Цікавою формою співпраці з зарубіжними вченими, яка активно практикувалася упродовж 1961–1965 рр., була участь українських учених у складі науково-дослідних експедицій. У 1964 р. експедиція на науково-дослідному судні «Михаил Ломоносов» успішно завершила 15-й рейс у Південній Атлантиці за Міжнародною угодою Геофізичного року. Радянсько-кубинська експедиція на науково-дослідному судні

«Академик Ковалевский» здійснювала дослідження в районі Карибського моря і Мексиканського заливу³¹.

У 1965 р. завідувач відділу фізики Сонця Головної астрономічної обсерваторії АН УРСР канд. фіз.-мат. наук Е. А. Гуртовенко і старший інженер К. Е. Скорик брали участь у Союзній експедиції зі спостереження повного сонячного затемнення на островах Кука у Тихому океані. Загальна тривалість експедиції склала 4 місяці. Під час перебування на острові Мануае учені підтримували наукові контакти з експедиціями інших країн (Австралії, Великої Британії, Нової Зеландії, США) та отримали цінну інформацію про апаратуру і методи спостережень, які використовують у цих експедиціях. Перебуваючи в Гонолулу, українські вчені відвідали сонячну обсерваторію Галакала та брали участь в спільному симпозіумі радянських та американських геофізиків і астрономів у Гавайському університеті³².

Як наголошувалося, вченими радами інститутів ретельно заслуговувалися доповіді своїх співробітників, які брали участь у наукових заходах за кордоном. За результатами цих доповідей приймалися рішення щодо шляхів розширення наукових контактів із зарубіжними установами. Із виписки з протоколу засідання Вченої ради Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона АН УРСР дізнаємося, що за результатами відрядження акад. К. К. Хренова та канд. тех. наук, ст. наук. співробітника Ю. А. Стеренбогена на V конференцію зі зварювання і випробування металів (Румунія) прийнято за доцільне «розширити ділові контакти з науково-дослідними організаціями і кафедрами зварювання політехнічних інститутів Румунії. Це сприятиме отриманню додаткової інформації про новітні розробки, виконані іноземними фірмами Франції, ФРН, Швейцарії та ін., оскільки румунські організації мають з цими фірмами ділові контакти»³³. Стрімкими темпами в Україні в зазначений час розвивалася кібернетика. Знаковою подією було створення під керівництвом акад. В. М. Глушкова серії електронно-обчислювальних машин «МІР».

Напрями роботи Інституту кібернетики АН УРСР були висвітлені акад. В. М. Глушковым під час відрядження у 1965 р. до США для участі у конгресі Міжнародної федерації з обробки інформації. Учений виступив з доповіді – з теорії автоматів, питань розпізнання образів, про кореляційний образ, розроблений в Інституті кібернетики АН УРСР. Як зазначає сам учений, усі 3 доповіді були успішними, а відвідування цього заходу зміцнило престиж радянської науки. Члени делегації дізналися про тенденції, що визначають майбутнє обчислювальної математики і обчислювальної техніки та ознайомилися зі зразками нового обладнання в цій галузі³⁴.

Проведений аналіз широкого кола архівних документів дає підстави стверджувати, що географія участі українських вчених у наукових

форумах була досить широкою. Українські науковці популяризували наукові досягнення своїх колективів на престижних наукових симпозиумах, конференціях, семінарах, нарадах, обмінювалися досвідом із зарубіжними колегами, встановлювали контакти як з окремими вченими, так із науково-дослідними установами та закладами вищої освіти. Участь у міжнародних наукових заходах дозволяла українським вченим бути у фарватері сучасних на той час світових наукових тенденцій, ініціювати та просувати інноваційні наукові напрями, відкривати нові ринки збуту для власної наукової продукції. Натомість й АН УРСР була організатором та співорганізатором авторитетних міжнародних заходів, які відвідували відомі іноземні вчені. Значний сегмент міжнародного співробітництва здійснювався по лінії участі Української Академії наук у міжнародних організаціях, що свідчить про високий авторитет української академічної науки.

Можна впевнено стверджувати, що, не дивлячись на централізацію міжнародних наукових зв'язків через АН СРСР та перепони бюрократичного характеру, які чинилися Академії наук, українська наука активно інтегрувалася у світовий науковий простір.

Досліджувана проблематика може бути поглиблена подальшим вивченням різних груп документів із центральних державних архівів України, архівів науково-дослідних установ НАН України та документів з особових фондів видатних українських вчених, що зберігаються в ІА НБУВ.

¹ Національна академія наук України. 1918–2018 : до 100-річчя від дня заснування / Б. Є. Патон (гол. ред.). Київ, 2018. С. 233–247; Соціогуманітарні дослідження у національній академії наук України. 2004–2008 : звіт Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України до 90-річчя Національної академії наук України / В. М. Литвин (гол. ред.). Київ, 2008. С. 206–216; *Загородній А. Б. Є. Патон і розвиток міжнародних наукових зв'язків // Вісник НАН України. Київ, 2012. № 2. С. 99–108.*

² Історія Національної академії наук України. 1956–1960: Ч. 1: Документи і матеріали / О. С. Онищенко (гол. редкол.), Київ, 2016. 872 с.; Історія Національної академії наук України. 1956–1960 : Ч. 2 : Додатки / О. С. Онищенко (гол. редкол.). Київ, 2016. 1064 с.

³ *Індиченко Г. В. Науково-інформаційний обмін в гуманітарній сфері між академічними установами України і Польщі (1955–1960) // Рукописна та книжкова спадщина України. Київ, 2015. Вип. 19. С. 494–510; Її ж. Науковий потенціал Архіву Президії НАН України в історичній реконструкції міжнародного наукового співробітництва НАН України (1956–1960) // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Київ, 2016. Вип. 44. С. 620–635; Її ж. Межакадеміческое сотрудничество украинских, чешских и словацких ученых в гуманитарной сфере: исторический экскурс*

(1955–1960 гг.) // Рукописна та книжкова спадщина України. Київ, 2017. Вип. 21. С. 506–525.

⁴ *Принь М. О.* Особовий фонд академіка Є. П. Федорова як джерело з висвітлення міжнародної діяльності вченого: видовий склад та інформаційний потенціал документів // Рукописна та книжкова спадщина України. Київ, 2018. Вип. 22. С. 117–127; *Булгаков Ю. В.* Участь А. Д. Коваленка в роботі наукових форумів у галузі механіки (1942–1957) // Там само. С. 150–164; *Старовойт С. В.* Джерела до історії славістики в особовому фонді академіка НАН України І. К. Білодіда // Там само. Вип. 21. С. 479–491.

⁵ Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. 1. Спр. 1121. Арк. 9–10.

⁶ Там само. Спр. 1351. Арк. 146–143.

⁷ Там само. Оп. «Планова комісія». Спр. 1116. Арк. 132–134.

⁸ Там само. Оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями». Спр. 228. 29 арк.

⁹ Там само. Спр. 224. Арк. 170.

¹⁰ Там само. Спр. 227. Арк. 39–42.

¹¹ Там само. Спр. 224. Арк. 302.

¹² Там само. Оп. «Планова комісія». Спр. 1198. Арк. 118.

¹³ Там само. Оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями». Спр. 107. Арк. 42.

¹⁴ Науковий архів Інституту фізіології ім. О. О. Богомольця НАН України. Оп. 1. Спр. 408. Арк. 1–3.

¹⁵ Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. «Планова комісія». Спр. 1198. Арк. 132.

¹⁶ Там само. Оп. 1. Спр. 1126. Арк. 190–191.

¹⁷ Там само. Оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями». Спр. 189. Арк. 98–101.

¹⁸ ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України). Ф. 2. Оп. 12 сс. Спр. 3184. Арк. 77–82.

¹⁹ ІА НБУВ (Інститут архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського). Ф. 261. Оп. 1. Спр. 868. Арк. 6.

²⁰ Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями». Спр. 234. Арк. 54.

²¹ Там само. Спр. 357. Арк. 46.

²² ІА НБУВ. Ф. 258. Оп. 1. Спр. 500. Арк. 4; Спр. 501. Арк. 4; Спр. 577. Арк. 3.

²³ Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями». Спр. 348. Арк. 40–41.

²⁴ Там само. Спр. 348. Арк. 2; Спр. 318. Арк. 108.

²⁵ Там само. Оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями». Спр. 358. Арк. 331–352.

²⁶ Там само. Оп. «Відділення наук». Спр. 829. Арк. 30.

²⁷ Там само. Спр. 824. 92 Арк.

²⁸ ІА НБУВ. Ф. 360. Оп. 1. Спр. 895. 3 арк.

²⁹ Архів Президії НАН України. Ф. 251. Оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями». Спр. 234. Арк. 139.

³⁰ Там само. Спр. 235. Арк. 284–286.

³¹ Там само. Оп. «Планова комісія». Спр. 1198. Арк. 155.

³² Там само. Оп. «Відділ наукових зв'язків із зарубіжними організаціями». Спр. 361. Арк. 49–51.

³³ Там само. Спр. 356. Арк. 41.

³⁴ Там само. Арк. 264–270.

The historical reconstruction of the main forms of international scientific communication of different chronological periods is an urgent task from the point of view of the holistic reproduction of the history of Ukrainian science. The coverage of the geography of international scientific relations and the scientific topics of international scientific events reveals aspects of the priority directions of the development of Ukrainian science in the chronological period 1961–1965. The study is based on the analysis of little-known archival documents reflecting the international scientific cooperation of Ukrainian academic science.

Key words: Academy of Sciences of the Ukrainian SSR; international scientific communication; document; Archive of Presidium of National Academy of Sciences of Ukraine; Institute of Archival Studies of Vernadsky National Library of Ukraine.